

DAVOLA József
Magyar rendfenntartók a világban

Azokban a helyzetekben, amikor egy ország békés életére valamilyen külső vagy belső kihívás vagy kockázat¹ hatást gyakorol felmerül a béke megőrzésének szükségessége. A feszültségek gyors és hatékony megszüntetése érdekében elsősorban a diplomáciai eszközök, a tárgyalások kerülnek előtérbe, ha ezek alkalmazása nem vezet eredményre, akkor a fegyveres erő békefenntartásra történő felhasználása következik.

Dag HAMMARSKJÖLD² az egykori ENSZ³ főtitkár mondta: A békefenntartás nem katonai feladat, de csak katonák képesek végrehajtani.

A békefenntartás az 57 éves ENSZ legismertebb, legköltségesebb, legtöbb embert foglalkoztató és néha szembenállásokat eredményező tevékenysége.

Az Alapokmány a Szervezet létrehozásának elsőszámú céljaként fogalmazza meg a békefenntartást:

Az ENSZ célja: *„fenntartsa a nemzetközi békét, biztonságot és evégből intézkedéseket tegyen: a békét fenyegető bűncselekmények megelőzésére, megszüntetésére; a támadó cselekményeknek vagy a béke más módon történő megbontásának elnyomására, valamint békés eszközökkel az igazságosság és a nemzetközi jog elveinek megfelelő módon rendezze vagy megoldja azokat a nemzetközi viszályokat és helyzeteket, amelyek a béke megbontására vezetnek”*.⁴

A nemzetközi béke és biztonság megőrzésével kapcsolatosan az Alapokmány a VI. és VII. fejezete foglalkozik. A VI. fejezetében: *„a viszályok békés rendezését tárgyalja. A VII. fejezet: a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetén alkalmazandó kényszerítő eszközök foglalkozik.”* A VII. fejezet 41. cikk megfogalmazza: *„milyen a fegyveres erő alkalmazásával nem járó intézkedéseket kíván a határozatok végrehajtása érdekében bevezetni pld. gazdasági, vasúti, légi, közúti, postai kapcsolatok felfüggesztését vagy más célravezető eszközök alkalmazását.”* A 42. cikkben olvashatjuk: *„amennyiben a 41. cikkben megfogalmazott kényszerítő erők nem érik el a kitűzött célt, akkor szükség esetén légi, tengeri, szárazföldi fegyveres erők bevonásával tüntető felvonulások, blokádok, vagy más meg nem nevezett műveletek foganatosíthatók a nemzetközi béke és biztonság helyreállításához.”* A 43. cikk alapján: *„minden tagállam kötelezi magát, hogy a békefenntartó műveletek gyakorlati végrehajtójának a Biztonsági Tanács felhívásának eleget téve a kért fegyveres erőt az ENSZ rendelkezésére bocsátja a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében”*.⁵

Az ENSZ Alapokmányában megfogalmazottak ilyen formában a hidegháború miatt nem valósultak meg. A Vezérkari Bizottság⁶ tevékenysége félbe maradt, önálló ENSZ haderő nem jött létre.

Válságok⁷ azonban keletkeztek, ezért az ENSZ szükségszerűnek látta az önálló haderő hiányában a békefenntartó műveletekhez szükséges katonai állomány és harci technika más területről történő biztosítását. A békefenntartáshoz szükséges katonai erőt a meglévő regionális biztonsági szervezettől a NATO-tól kölcsönzi.

A nemzetközi béke és biztonság megőrzése érdekében végrehajtásra kerülő tevékenységek: Megelőző diplomácia,⁸ béketeremtés⁹ békefenntartás¹⁰ Ebben a témakörben jelenik meg a katonai rendfenntartás, amely katonai rendészeti¹¹ tevékenységek összessége, békeidőben a katonai szervezetek tevékenységével összefüggésben álló területeken, minősített időszakban az alkalmazási területeken valósulnak meg. A témakörhöz kapcsolódik a békeépítés¹² és a békekikényszerítés.¹³

A békefenntartás során végrehajtásra kerülő feladatok a harcok kiújulásának megakadályozása, a rend helyreállítása, fenntartása, a tüzszünet betartásának, a csapatok kivonásának ellenőrzése, járőrözés az ütköző zónában. A békefenntartást, a válságkezelést az ENSZ-en kívül végezheti: az EBESZ¹⁴, az Európai Unió¹⁵, Nyugat-Európai Unió¹⁶ és a NATO.¹⁷

Az első magyar – nemzetközi katonai kontingens részeként megvalósuló – hadi tevékenység talán a keresztes háborúk idején valósult meg, erről többek között KRISTÓ Gyulánál¹⁸, BOROSY Andrásnál¹⁹ olvashatunk.

A nemzetközi haderővel kapcsolatos következő példát az 1700-as évek első évtizedeiből hozom. BALLAGI Aladár²⁰ könyvében olvasható a svéd király története, amely a poltáviai csatavesztéssel vette kezdetét²¹. XII Károly svéd király és megvert serege a szultán védelme alá került és azt követően megindult a király hazatérésének megszervezése. A döntés értelmében a visszatérés Magyarországon keresztül történt, melynek rendezett lefolytatását az ország területén a magyar katonák biztosították.

A mai értelemben vett békefenntartáshoz is közelálló eseményekben vettek részt a magyar katonák 1897-ben. Fegyveres konfliktus robbant ki a törökök és a görögök között az Ottomán Birodalom-

hoz tartozó Kréta szigetén. Az Osztrák-Magyar Monarchia két hajót küldött a helyszínre. A partra szálló katonák kordonokkal választották szét az egymással szemben álló törököket és görögöket²².

A magyarok következő nemzetközi tevékenysége Kínába vezet bennünket. 1900-ban a kínai boxerlázadás letörésében vettünk részt. Az akkori magyarokat érintő eseményekről „A Boxerlázadás”²³ című tanulmányban olvashatunk. Kínában erősödtek a titkos szervezkedések az európai képviselőkkel és a bevándoroltakkal szemben. A titkos tagok „Az Összezárt Ökök Társaságban” (erről kapták angol elnevezésüket, boxerek) tömörültek és az idegenek, a keresztény vallást választó kínaiak üldözésére, kiirtására szervezkedtek. A boxerek lázadását európai csapatok törték le, az osztrák-magyar monarchia részéről 1900-ban, a Zenta, majd később a Mária-Terézia cirkáló személyzete vett részt. A siker érdekében bekapcsolódtak még az Erzsébet és az Asperncirkálók is. A monarchia csapatait 500 fő képviselte a nemzetközi feladatban.

A katonai rendfenntartás egyrészt kiterjedt a pekingi követségek védelmére másrészt a boxerek megfékezése végett a portyázásokra. A követségek védelmében a monarchia 5 tiszttel, 30 közvitézzel, illetve altiszttel vett részt. A feladat megoldását segítette, hogy a külföldi követségek egy helyen Peking egyik egyébként biztonságosnak tartott negyedében voltak elhelyezve. A 3–4 kilométer hosszú védővonalat védő magyarok kézi lőfegyverekkel, egy golyószóróval, egy 37 mm-es gyorstüzi ágyúval voltak felszerelve. „...monarchiánk csapatai nem kaptak külön feladatokat, mivel erre gyengék voltak, ez azonban nem gátolta őket abban, hogy más hatalmak vállalkozásaiban részt ne vegyenek. November 4-én csaknem teljesen önálló vállalkozást hajtott végre SEITZ sorhajóhadnagy a monarchia 125 tengerészével és 20 német lovassal, amidőn november 6-áig Czau-lin-czun környékét tisztította meg a bandáktól”.²⁴

A Magyar Királyi Csendőrség nemzetközi feladatai.

A Magyar Királyi Csendőrség nemzetközi feladatainak teljesítése során a békefenntartásban mint tanácsadó, vagy mint katonai rendfenntartó erő vett részt. (A Magyar Királyi Csendőrségnek nem voltak, nem lehettek nemzetközi feladatai. A kiegyezési törvény a közös érdekű viszonyok közé sorolta az uralkodói udvartartást – a két társországnak önálló államfői tisztségei voltak, amelyet azonban egy természetes személy töltött be – a *pragmatica sanctio*ból származó közös ügyeket pedig nevezetesen a külügyet, hadügyet és a finanszírozásukra szolgáló pénzügyet, valamint a hitelügyet továbbá a vám és kereskedelmi szövetséget. A rendvédelem – amely a belügyek csoportját gyarapította nem tartozott a közös érdekű viszonyokhoz.²⁵ A Magyar Királyi Csendőrséget pedig a közbiztonság fenntartása érdekében hozták létre. A csendőrségnek tehát, mint testületnek nem lehettek feladatai a Szent Korona országain kívüli területeken.²⁶ A Magyar Királyi Csendőrség működésének célja a testület valamennyi szolgálati szabályzatának az elején szerepelt.²⁷

A csendőrök azonban személyükben katonának minősültek a haderő pedig nyilvánvalóan a rendvédelem területén a legjobban képzett katonákat vette igénybe a külföldi rendvédelmi békefenntartás műveleteiben való részvételre. A rendvédelem terén legjobban képzett katonák, akik egyben jelentős szakmai gyakorlattal is rendelkeztek, egyértelműen a csendőrök voltak.²⁸ A csendőrök tehát részt vettek a békefenntartási műveletekben, azonban nem mint a csendőrség képviselői, hanem az Osztrák-Magyar Monarchia hadereének tagjaként. *a szerk.*)

Az első közreműködés 1902 után kezdődött, azt követően, hogy Macedóniában etnikai és vallási konfliktus robbant ki, amely szétterjedt Montenegróban és Koszovóban egyaránt. Az Osztrák-Magyar Monarchia, Oroszország, Nagy-Britannia és Franciaország által kialakított megoldási terv nem járt sikerrel, ugyanis 1903-ban a török csapatok túlkapásai miatt etnikai és polgárháború veszélye alakult ki a törökök és a macedónok, albánok, a montenegróiak, a szerbek, bulgárok és a görögök között. A háború kirobbanását megakadályozta, hogy Ferenc József császár és II. Miklós cár felismerték a veszélyt, és memorandumban felszólították a törökök Nagy Vezért, hogy vonja vissza csapatait és cserébe felajánlották, hogy lefegyverezik a felkelőket, átszervezik a közigazgatást és tiszteket küldenek a török csendőrség átszervezése érdekében. A Porta elfogadta a felhívásban megfogalmazottakat és fogadta a Monarchia hat tisztjét élükön a kontingens parancsnokkal SALIS-SEEWIS alezredessel.

A hat tisztest Koszovóban az újjá szerveződő csendőrséghez osztották be, 277 török csendőr munkáját irányították a 22 szárny 82 helyőrségében. Küldetésük 1909 márciusában fejeződött be. A török csendőrök a magyar parancsnokság alatt 25 nagy ütközetben és számos kis akcióban vettek részt.

1912. november 28-án azt követően került sor a következő nemzetközi békefenntartó feladatra, miután Albánia a Török Birodalomból kilépve kikiáltotta függetlenségét. A kialakult helyzetet Londonban nemzetközi konferencia tárgyalta, és a rend biztosítására, az ország függetlenségét veszélyeztető montenegrói és más szláv csoportok elriasztására, nemzetközi rendvédelmi kontingenst szerveztek. Magyarországot is felkérték arra, hogy vegyen részt a békefenntartók tevékenységében. Százötven

fő magyar csendőr ment Albániába 1913 nyarán, ahol az ellenséges bandák megfélemezésén túl közbiztonsági szolgálatot végeztek, valamint segédkeztek a helyi rendőri szerveknek.²⁹

A Magyar Néphadsereg békefenntartó feladata.

A Magyar Néphadsereg békefenntartói tevékenységére Vietnamban került sor.³⁰ Az International Commission of Control and Supervision (Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság) misszió azt követően kezdődött, hogy Párizsban az Egyesült Államok békét kötött Hanoival, 1973-ban. A békekötés értelmében Indonézia, Kanada, Lengyelország és Magyarország állította fel a négytagú ellenőrző bizottságot. A magyar csoport túlnyomórésze katonatisztekől és a Külügyminisztérium diplomatáiból állt, létszámuk megközelítette a 750 főt.

Feladatuk a tüzszünet és az egyezmény betartásának ellenőrzése volt. Amennyiben attól eltérést tapasztaltak azt az egyezményt aláíró feleknek jelentették. Kényszerítő eszközök alkalmazására nem volt jogosítványuk.

A küldetésnek sajnálatosan áldozatai is voltak. 1973. április 7-én a Nemzetközi Felügyelő Bizottság kettő helikopterét lelőtték, az egyik helikopter fedélzetén kettő magyar tiszt tartózkodott, akik életüket veszítették.

Napjaink békefenntartó feladatainak jogi szabályozása.

A Magyar Honvédség részvételét a nemzetközi békefenntartói feladatokban jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközei teszik lehetővé:

A Magyar Köztársaság Alkotmányának megfogalmazása alapján: „A fegyveres erők (Magyar Honvédség, Határőrség) alapvető kötelessége a haza katonai védelme, valamint nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.”³¹

A honvédelmi törvény „e” és „i” pontjai alapján a fegyveres erő feladatai közé tartozik:

„- e) a nemzetközi szerződésekből, különösen az Észak-atlanti Szerződésből³² eredő, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezete³³ és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet³⁴ felkérésén alapuló katonai kötelezettségek teljesítése és

- i) részvétel humanitárius segítségnyújtásban;”³⁵

A gyakorlati végrehajtással kapcsolatosan az előző törvények szellemében került megfogalmazásra a honvédelmi miniszteri utasítás³⁶ a nemzetközi katonai békemissziókban való részvétellel kapcsolatos feladatokról, valamint az MH parancsnoka, vezérkari főnök intézkedése³⁷ az MH nemzetközi katonai békemissziókban való részvétellel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról.

Nagyobb létszámú magyar békefenntartó műveletek napjainkban.

A **Sínai-félszigeten** a magyar katonai békefenntartók feladatukat az (Multinational Force and Observation) MFO kötelékében a Sínai-félszigeten 1995 szeptember 1-jével kezdték meg, az Országgyűlés 82/1995. számú határozata³⁸ alapján, a feladatot 41 fő teljesíti, ebből 26 fő katona és 15 fő rendőr. Sajnálatosan ehhez a misszióhoz is kapcsolódnak áldozatok. Két fő békefenntartó közlekedési balesetben meghalt 1998-ban.

Az MFO küldetése azt követően kezdődött 1981-ben, hogy 1978-ban Camp David-ban (Egyesült Államokban) Egyiptom és Izrael aláírta a békére vonatkozó egyezményt. A Szerződés értelmében a Sínai-félszigetet négy zónára osztották (A,B,C,D) az első három Egyiptom a negyedik Izrael területén található. Az „A” és „B” zónában – meghatározott számban és haditechnikával – jelen lehet az egyiptomi haderő a „C” zónában már csak engedéllyel A „D” zónában az izraeli haderő csak négyezer katonával lehet jelen. A Szerződés betartása felett a római központú MFO őrök.

A feladatban 11 nemzet vesz részt közöttük Magyarország. A misszió feladata felügyelni a Camp David-i Egyezmény betartását. A magyar kormány 1995-ben kapta a felkérést azt követően, hogy a hollandok befejezték a katonai rendőri küldetésüket. A műveleti területen: főkapu szolgálatot, csomag ellenőrzést, konténer ellenőrzést, gépjárművek-ellenőrzését, sebesség ellenőrzést, tábor bolti lopás megelőzése érdekében időszakos ellenőrzéseket, kommunális járművek ellenőrzését, tábor biztonságának ellenőrzését, bomba riadó, légi katasztrófa riadó tesztek végrehajtását, kerékpár regisztrációt, kapcsolattartást a helyi rendőrséggel, nyomozást bűncselekmények esetén, gépjárműbalesetek helyszínelését, MFO vagyonának táborhelyről történő elszállításának megakadályozását, védelmét, bűnmegelőzési tevékenységet, járőrözést főbb útvonalakon, kutatási feladatok végrehajtását teljesítik.

A kontingens az Északi és a Déli táborban teljesíti feladatát. A déliek tevékenységét egy amerikai katonai rendőr szakasz, az északiakét fidszi szigeteki és columbiai katonai rendőrök támogatják.

Ciprusi Köztársaság területén a magyar békefenntartók tevékenysége (1960. augusztus 16-án nyerte el függetlenségét) UNFICYP (UN Peace-keeping Force in Cyprus) 1964-ben kezdődött, alapfeladatuk a harcok újbóli kirobbanásának megakadályozása, valamint a törvényes rend fenntartása volt. 1974-ben török katonák megszállták a sziget északi részét – azt követően, hogy az athéni katonai vezetők részéről felvetődött Ciprus Görögországhoz való csatolásának lehetősége – és 1983-ban egyoldalúan kikiáltották a Ciprusi Török Köztársaságot.

A misszió feladata a török–görög fél közötti ütköző zóna fenntartása.

Magyarország 1993–94-ben négy megfigyelő tiszttel kapcsolódott be a feladatba. 1995-től az osztrák zászlóalj kötelékében egy szakasz, majd 1997. szeptember 23-tól egy magyar század, az osztrák zászlóalj első századaként 108 fővel teljesíti feladatát.

A magyar katonák közül 10–12 fő az UNFICYP törzsét támogató katonai rendőr században teljesít szolgálatot. Feladatuk a magyar kontingens katonai rendjének és fegyelmének felügyelete.

A század feladata: ellenőrizni a tűzszüneti vonalat, megakadályozni a status quo megváltoztatását, jó kapcsolatot alakítani a szembenálló felekkel, megfigyelést, járőrözést teljesíteni, humanitárius feladatokban részvétel.

Koszovóban a magyar békefenntartó misszió működését magyar Országgyűlés 1999. június 15-ei határozata tette lehetővé, melynek alapján magyar Őrző-védő Zászlóalj települt Koszovóba. A zászlóalj 350 katonával teljesített feladatot Pristinában, a zászlóalj őrizte a KFOR harcálláspontját. Ezen kívül feladatát alkotta még a tábor őrzés-védelme, az esetleges evakuációban való részvétel. Feladatként jelentkezett fontosabb beosztású NATO és EBESZ vezetők helyi biztosításában való részvétel is.

Szarajevó, Boszni-Hercegovina területén az MH Katonai Rendfenntartó Kontingens 150 fővel vett részt a békefenntartásban az SFOR MSU (Multinational Specialized Unit) kötelékében. Az MSU olasz csendőr zászlóalja négy századából három századot az olasz csendőrségbe integrálva egy román, egy szlovén szakasszal állított ki. A negyedik századot a magyar rendfenntartók képezték.

Feladatuk: a hadszíntéri felderítés mellett, együttműködni az ENSZ boszniai rendőri erővel, segíteni a menekültek, az elűldözöttek visszatelepítését, részt venni a többnemzetiségű katonai alakulatok feladataiban, a tömegmozgások leszerelésében, a terrorcselekmények elleni védelemben, részvétel a háborús bűnösök felkutatásában, elfogásában.

A magyar század mellett egy manőverszakasz is dolgozott. Feladata volt mesterlövészek elleni művelet, háborús bűnösök felderítése, elfogása, adott esetben túsmentés és más olyan különleges feladatok ellátása, amelyek eddig a Magyar Honvédség felkészültségéből hiányoztak.

Technikai eszközeik: különlegesen felszerelt terepjárók, páncélozott szállító harcjárművek, rendőri különleges egységeknél található kézfegyverek, golyóálló mellények, cipő, védőpajzs, magyar gyártmányú Gepárd páncéltörő puska.

A missziókat teljesítő kontingensek táborain belüli a katonai rend és fegyelem megvalósulásáért a kontingensparancsnokok felelősek, abban az esetben, ha a kontingensen belül bűncselekmény történik és annak nyomozása nem tartozik a külföldön szolgálatot teljesítő magyar katonai szervezet állományilletékes parancsnok hatáskörébe³⁹, akkor a nyomozást a Budapesti Katonai Ügyészség irányításával a mobil katonai ügyészségi egység⁴⁰ kijelölt tagja folytatja le.

Konklúzió

A békefenntartás nem napjaink terméke, a konfliktusok kezelésének régóta alkalmazott eszköze, amelyre már az ókorban is nagy szükség volt a világ különböző pontjain igen változatos események alkalmával. A nemzetközi békefenntartó missziókban a magyarok kezdettől fogva résztvettek. A magyar békefenntartók már a XIX–XX. században nagy gondot fordítottak a felkészültségükre és feladatteljesítésükre. Úgy gondolom, hogy a jövőben is, lesznek még nemzetközi területen jelentkező békefenntartási feladatok, amelyekben a Magyar Honvédség bizonyíthatja nemzetközi szinten is elismerésre méltó felkészültségét.

Jegyzetek:

¹ SZTERNÁK: 3. p.

² (1905. 07. 29–1961. 09. 18.) ENSZ főtítokár: 1953. 04. 10–1961. 09. 18 között.

³ San Franciscó-i konferencia: 1945. június 26-án az Alapokmányokmány és az új Nemzetközi Bíróságra vonatkozó Statútum aláírásával ért véget. Az Alapokmányt az ENSZ Közgyűlése 1945. október 24-én fogadta el, amely az Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Kína, Szovjetunió, Franciaország, valamint az Alapokmányt aláíró többi tagállam többsége a megerősítő okiratot. Ez 1945. október 24-én következett be, ez a nap lett az ENSZ napja.

⁴ ENSZ Alapokmány, első fejezet, első cikk.

⁵ Loc. cit.

⁶ „A bizottság elnöke 1948. augusztus 7-én megállapította, hogy megegyezésre nincs lehetőség, és a fegyveres erőkre vonatkozó további tárgyalásoknak nincs értelme”. HÁRS 74. p.

⁷ „Az államok vagy államcsoportok között kiéleződő feszült viszony a fegyveres konfliktus szintje alatt. Főleg politikai, gazdasági, társadalmi és katonai előnyökért folyik. Fegyveres konfliktussá is kiszélesedhet. Az érdekellentétek fokozása céljából a válság tudatosan is előidézhető”. SZTERNÁK:op. cit.10. p.

⁸ Azon tevékenységek összessége, melynek során tárgyalások alkalmazásával elejét veszik a válság kialakulásának.

⁹ Azon tevékenységek összessége, melynek során a tárgyalások alkalmazásával próbálják kibékíteni az ellenségeket.

¹⁰ Butrosz GÁLI ENSZ főtitkár a következőképpen fogalmaz: „A békefenntartás az ENSZ közvetlen beavatkozása a helyszínen, mind ez ideig az összes érintett fél egyetértésével, rendes körülmények között az ENSZ katonai és/vagy rendőri és gyakran polgári állományának felhasználásával. A békefenntartás olyan eljárás, amely kiszélesíti a lehetőségeket a konfliktus megakadályozása és a béke megteremtése terén”. A tevékenység során veszélyeztetett térségben felállításra kerül a válságkezelő erő. A feladatban katonák, rendőrök, polgári személyek vehetnek részt.

¹¹ **Katonai rendészet:** Katonai igazgatási tevékenység, melynek hatásköre: *Béke időszakban a katonák (A katona fogalma alatt ebben az esetben nem az 1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyv VIII. fejezet 122. §. (1) alatti megfogalmazást kell érteni, hanem: béke időszak alatt a Magyar Honvédség tényleges állományú tagját, minősített időszak alatt a Határőrségnek a Magyar Honvédség alárendeltségébe helyezett állományát is) által elkövetett az illetékes parancsnok hatáskörébe tartozó bűncselekmények felderítésére, vizsgálatára, a katonai rend és fegyelem fenntartására, annak megszűnése esetén visszaállítására irányul, a fegyveres erő személyi állománya tekintetében. Minősített időszakban a béke időszak feladatain túl alkalmazási területén a közrend és közbiztonság megvalósítása érdekében mindenre kiterjed. A katonai rendészet gyakorlati megvalósítója a **katonai rendőrség**.*

- **Katonai rendőrség:** A katonai rendészet gyakorlati megvalósítója. Dandár jogállású, országos hatáskörű, egységes parancsnokság alatt álló katonai nyomozó és rendvédelmi hatóság, amely a Magyar Honvédség béke és háborús hadrendjének része. Intézkedési hatásköre törvény- és szabálysértés esetén az illetékes hatóság megérkezéséig (Az 1973. évi I. törvény büntetőeljárás, 91. §. (5) „A bűncselekmény elkövetésén tettenért személyt bárki elfoghatja; köteles azonban őt haladéktalanul a rendőrségnek vagy az ügyésznek átadni, ha pedig erre nincs módja, ezek valamelyikét értesíteni”). mindenkire kiterjedne. Béke időszakban feladatának teljesítése során a közfeladatot ellátó személy, minősített időszakban a felállított katonai ör büntetőjogi védelme illetné meg. *Részei: vezető szervek, központi ügyelet, szakmai osztályok, végrehajtók (katonai rendőri irodák).*

- **Katonai rendvédelem:** A katonai rend megvalósítása érdekében folytatott tevékenység. Magába foglalja a HM hatáskörébe tartozó szervezetek felügyeletét a jogszabályok és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek megvalósulása érdekében. Azok szándékos vagy gondatlan megsértése esetén visszaállítja az eredeti jogi helyzetet. Az elkövetőket felelősségre vonás érdekében a felelősség megállapítására jogosult hatóság részére átadja.

- A katonai rendészet, a katonai rendőrség és a katonai rendvédelem jelzett tartalmú fogalmai lényegében csupán a Magyar Honvédségre vonatkozathatók. A katonai rendvédelem definiálása a szerző álláspontját fejezi ki, amivel nem mindenki ért egyet a témakör művelői közül. A másképp gondolkodók álláspontja szerint a katonai rendvédelem nem a katonai rend fenntartására irányuló tevékenység. Szerintük a katonai rendvédelem nem más mint a rendvédelem azon része, amelyet a haderő csapatai hajtanak végre katonai eszközöket és módszereket alkalmazva a közrend és a közbiztonság megóvása, illetve helyreállítása érdekében. A katonai rendvédelem tehát a rendvédelem speciális faktora. (a szerk.) PARÁDI 2000

¹² Azon tevékenységek összessége, melyek a béke szilárdítása érdekében történnek.

¹³ Azon tevékenységek összessége, melynek során a válságkezelést vezető szervezet katonai ereje, ha szükséges katonai eszközeinek alkalmazásával kikényszeríti a tüzszünetet a szemben álló felek között.

¹⁴ Az **EBEÉ** (Európai Biztonsági Együttműködési Értekezlet az 1994. decemberi budapesti tanácskozástól kezdve **EBESZ** Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet) helsinki találkozóján 1992-ben magára vállalta a békefenntartást. Az EBEÉ békefenntartói tevékenységének egyik oka, hogy az ENSZ 1945 és 1992 között nagy számú békefenntartó műveletben vett részt és aktivitásának jelentős hányadát a békefenntartói tevékenység fogta le. A másik ok, ha az EBEÉ csak a konfliktusok korai felismerésének és megelőzésének rendszerét építi ki nem lenne lehetősége közbelépni abban az esetben, ha a konfliktusok válsággá nőnek ki magukat.

¹⁵ Az **Európai Unió** 1993. november 1-jén életbelépő Maastricht-i Szerződést követően jött létre. Három pillérből áll első az Európai Közösség, második a közös kül- és biztonságpolitika, harmadik a bel- és igazságügyi együttműködés. Napjainkban tárgyalások folynak az Unió közös hadseregének, rendőrségének és válságkezelő közigazgatási intézményrendszerének létrehozására.

¹⁶ A **Nyugat-Európai Unió** 1954 óta létezik. Eredeti célja a NATO tag nyugat-európai országok belső védelmi tevékenységének összehangolása. Az európai integrációs folyamat előrehaladtával mindinkább az európai védelmi rendszer fejlesztésére és erősítésére fordítja figyelmét.

¹⁷ A **NATO** megalakulásától kezdve többször változott, legutóbbi csúcserkezetén 2002. november 21–22 között hét kandidáló ország kapott meghívást a csatlakozásra. Jelenleg a legegységesebb szervezet, amely személyi állománnyal és technikai eszközökkel is rendelkezik békefenntartói feladatok végrehajtására.

¹⁸ KRISTÓ

¹⁹ BORSY

²⁰ BALLAGI

²¹ KRMANN: 173. p.

²² BODA

²³ GABÁNYI

²⁴ Loc. cit. 570. p.

²⁵ GALÁNTAI: 87-162. p.

²⁶ 1881/III. tc.

²⁷ „A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt katonailag szervezett örtestület.

Feladata működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megoldani, a békét és a közcsendet fenntartani, a büntető-törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségéből, vagy bármilyen természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni, s megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni illetőleg átadni.

2.§. A Magyar Királyi Csendőrség katonai és fegyelmi tekintetben, továbbá a tisztek és összes csendőrök mindennemű személyi ügyekben, saját előljáróik és utolsó sorban, a mint azt az 1881/III. tc. 8.§.-a előírja a m.kir. honvédelmi miniszter alá – a közbiztonsági szolgálat teljesítése és gazdasági ügyekre nézve pedig – a m.kir. belügyminiszter alá vannak rendelve.”

CSÖ.ÚT.1881.; SZUT.1887.; ASZH.; SZUT.1900.; CSÖ.ÚT.1903.; CSÖ.ÚT.1912.; SZUT.1927.; SZUT.1941.

²⁸ CSAPÓ; KAISER; PARÁDI 1984; PARÁDI 1988; PARÁDI 1989; PARÁDI 1998; PARÁDI 2003; PARÁDI 2005; SZAKÁLY 1994; SZAKÁLY 2004;

²⁹ REKTOR: 131-132. p.

³⁰ HORVÁTH

³¹ 1949/XX. tv.

³² 1999/I. tv.

³³ Magyarország 1955. december 14-én csatlakozott a Szervezethez.

³⁴ Az EBEÉ (Európai Biztonsági Együttműködési Értekezlet) 1994 decemberi budapesti tanácskozástól kezdve EBESZ (Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet). Magyarország a kezdetektől 1973. július 3-tól aktív tagja. Helsinkiben 1975. augusztus 1-jén aláírta a záróokmányt.

³⁵ 1993/CX. tv.

³⁶ 41/1997.(HK 15.) HM.

³⁷ 92/1997.(HK 23.) VF.

³⁸ 82/1995.(VII.6.) OGY.

³⁹ „I. Fejezet. Katonai nyomozó hatóságok

1. § (1) A Magyar Honvédség tényleges állományú tagja ellen a szolgálati viszonya tartama alatt elkövetett bűncselekmény alapos gyanúja miatt indult büntetőeljárásban – ha a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény mellékletének 2. pontja alapján a nyomozás nem tartozik a katonai ügyészségi nyomozás kizárólagos hatáskörébe, a 2. § (3) bekezdésben foglalt kivételekkel – katonai nyomozó hatóság az illetékes parancsnok.

(2) E rendelet alkalmazásában illetékes parancsnok

a) a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) 2. §-ának b) pontja, valamint a hadköteles katonák szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIV. törvény (a továbbiakban: Hkt.) 2. § a) pontja szerinti állományilletékes parancsnok;

b) a nemzetközi kötelezettségvállalás alapján külföldön szolgálatot teljesítő magyar katonai szervezet állományilletékes parancsnoka;

c) a 4. § (3) bekezdése szerinti esetben a helyőrségparancsnok.

(3) Az illetékes parancsnok a nyomozó hatósági jogkörét az igazgatási tiszt (főtiszt), illetve a megbízott nyomozótiszt (a továbbiakban együtt: nyomozótiszt) útján vagy személyesen gyakorolja”. 17/2000. (VII.19.)HM-IM.

⁴⁰ 1/2002.(ÜK.2.)LÜ.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

- BALLAGI — BALLAGI Aladár: *XII. Károly és a svédek átvonulása Magyarországon*. Budapest, 1922, s. n.
- CSAPÓ — CSAPÓ Csaba: *A Magyar Királyi Csendőrség története 1881-1914*. Pécs, 1999. Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. /Pannónia Könyvek./
- GALÁNTAI — GALÁNTAI József: *A Habsburg-monarchia alkonya. Az osztrák-magyar dualizmus 1867-1918*. Budapest, 1985, Kossuth.
- HÁRS — HÁRS Ernő: *A nemzetközi szervezetek világa*. Budapest, 1982, Gondolat.
- KAISER — KAISER Ferenc: *A Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002. Pro Pannónia Kiadói Alapítvány. /Pannónia Könyvek./
- KRISTÓ — KRISTÓ Gyula: *Az Árpád-kor háborúi*. Budapest, 1986, Zrínyi.
- KRMANN — KRMANN Dániel: *Küldetésem története*. Budapest, 1984, Európa.
- PARÁDI 1984 — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914*. Budapest, 1984, Határőrség.
- PARÁDI 2003 — Idem: *Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században*. II.köt. *Csendőrség a határőrizetben*. Budapest, 2003, Tipico Design.
- REKTOR — REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat.
- SZAKÁLY 2000 — SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945*. Budapest, 2000, Ister.
- SZTERNÁK — SZTERNÁK György: *A veszély, fenyegetés, válság-kihívás, kockázat*. Budapest, 1988, ZMNE.

TANULMÁNYOK

- BOROSY — BOROSY András: A keresztes háborúk és Magyarország. I–II. rész. *Hadtörténelmi Közlemények*, LXXIX. évf. (1996) 1. sz. 3–41. p. és LXXIX. évf. (1996) 2. sz. 11–54. p.
- GABÁNYI — GABÁNYI János: A boxer lázadás. *Magyar Katonai Közöny*, (1921) 9. sz. 554–574. p.
- PARÁDI 1988 — Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CI. évf. (1988) 1. sz. 56–92. p.
- PARÁDI 1989 — Idem: A polgári magyar állam első központosított közbiztonsági szervezete a Magyar Királyi Csendőrség. *Belügyi Szemle*, XXXVII. évf. (1989) 2. sz. 35–40. p.
- PARÁDI 1998 — Idem: A Magyar Királyi Csendőrség megalakulása és működése 1881-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Preasidii Ordinis)*, VII. évf. (1997) 8. sz. 78–83. p. A tanulmány korábbi változata 1996. október 29-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A napóleoni közbiztonsági ör-

- testület útja Párizstól – Itálián és Ausztrián keresztül – Budapestig” című VIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI 2000 — Idem: A rendvédelmi diszciplína Magyarországon. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, X. évf. (2000) 12. sz. 23–26. p. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A közigazgatás, a véderő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI 2005 — Idem: A határszéli csendőrségi állambiztonsági feladatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI. évf. (2005) 14. sz. 91–94. p. A tanulmány korábbi változata 1999. februárjában Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat II. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- SZAKÁLY 1994 — SZAKÁLY Sándor: A Magyar Királyi Csendőrség 1919-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V. évf. (1995) 6. sz. 122–129. p. A tanulmány korábbi változata 1994 októberében Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SZABÁLYZATOK**
- CSÖ.ÚT.1881. — *Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1881, Pesti Könyvnyomda Rt.
- SZUT.1887. — *Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1887, Központi Községi Nyomda.
- ASZH. — *Általános szolgálati határozványok a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1896, s. n.
- SZUT.1900. — *Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1900, s. n.
- CSÖ.ÚT.1903. — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1903, s. n.
- CSÖ.ÚT.1912. — *Utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1912, s. n.
- SZUT.1927. — *Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1927, s. n.
- SZUT.1941. — *Szervezeti és Szolgálati Utasítás a Magyar Királyi Csendőrség számára.* Budapest, 1941, s. n.
- KÉZIRATOK**
- BODA — BODA József: *A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században.* Ph.D. értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1997.
- HORVÁTH — HORVÁTH Zsolt: *Magyar békefenntartók Vietnámban 1973-1975.* Budapest, 2002, Kézirat. (A tanulmány szerzőjének birtokában)
- JOGSZABÁLYOK**
- 1881/III. tc. — 1881/III. tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1949/XX. tv. — 1949/XX. tv. a Magyar Köztársaság alkotmánya. VIII. fejezet. A fegyveres erők és a rendőrség.
- 1993/CX. tv. — 1993/CX. tv. a honvédelemről.
- 1999/I. tv. — 1999/I. tv. a Magyar Köztársaság Észak Atlanti Szerződéshez csatlakozásáról.
- 82/1995. (VII.6.) OGY. — 82/1995. (VII.6.) OGY. Határozata a Sinai félszigeten állomásozó Multinacionális Erők és megfigyelők békefenntartói missziójában való magyar részvételről.
- 41/1997.(HK 15.) HM. — 41/1997.(HK 15.) HM. Utasítás a nemzetközi katonai békemissziókban való részvételrel kapcsolatos feladatokról.
- 92/1997. (HK 23.) VF. — 92/1997. (HK 23.) VF. a Magyar honvédség parancsnoka vezérkari főnökének intézkedése a Magyar Honvédség nemzetközi katonai békemissziókban való részvételével kapcsolatos feladatok végrehajtásáról.
- 17/2000. (VII.19.) HM-IM. — 17/2000. (VII.19.) HM-IM. együttes rendelete: a Magyar Honvédség katonai nyomozó hatóságairól és a bűncselekmények parancsnoki nyomozásáról.
- 1/2002. (ÜK.2.) LÜ. — 1/2002. (ÜK.2.) LÜ. Utasítás a mobil katonai ügyészségi egység felállításáról.

Mellékletek jegyzéke:*I. sz. melléklet*

Magyarok a nemzetközi katonai rendfenntartásban a kezdetektől napjainkig. 34

Magyarok a nemzetközi katonai rendfenntartásbana kezdetektől napjainkig

Békefenntartás				
Vezetője	Neve		Helye	Ideje
Ausztria- Magyaró. Franciaó. Németó Nagy-Britannia Olaszó. Oroszó.	K. u. K.	Osztrák-magyar tengerészgyalogság	Kréta	1897. 5. 8. – 1898. 4. 12.
	K. u. K.	Osztrák-magyar tengerészgyalogság	Kína	1900. 8. 27. – 1914. 10.
	Magyar Királyi Csendőrség	Magyar csendőrség	Macedónia Montenegró Koszovó	1903. 11. 6. – 1909. 4. 8.
	Magyar Királyi Csendőrség	Magyar csendőrség	Szkutari	1913. 5. 9. – 1914. 10.
1973. január Párizsi béke	ICCS	International Commission of Control and Supervision Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság 750 fő	Vietnam	1973. 1. 27. – 1975. 5. 1.
UN ENSZ	UNIIMOG	UN Iran-Iraq Military Observer Group ENSZ Iráni-Iraki Katonai Megfigyelő Csoportja 45 fő	Irak-Irán	1988. 8. 16. – 1990. 7. 1.
UN ENSZ	HMT	Magyar Egészségügyi Kontingens 37 fő	Szaúd-Arábia	1991. 1. 14. – 1991. 5. 29.
UN ENSZ	UNIKOM	UN Iraq-Kuwait Observation Mission ENSZ Irak-Kuvait Megfigyelő Misszió Fegyvertelen megfigyelő	Kuwait	1991. 4. 8-tól ma is
UN ENSZ	UNSCON	ENSZ Különleges Bizottság Hivatala 2 fő	Irak	1992. 8. 25. – 1993. 3. 31.
UN ENSZ	UNAVEM II./III.	United Nations Angola Verification Mission II./III. ENSZ Angolai Igazolási Misszió II.: 58 fő; III.: 3 fő	Angola	II.: 1991–1995. III.: 1995-től ma is
UN ENSZ	MONUA	ENSZ Angolai Megfigyelő Misszió 3 fő	Angola	1997-től ma is
UN ENSZ	UNOMOZ	UN Operation in Mozambique ENSZ Mozambiki Művelet 42 fő	Mozambik	1993. 2. 7. – 1994. 12. 10.
UN ENSZ	UNTAC	UN Transitional Authority in Cambodia ENSZ Kambodzsai Átmeneti Hatóság	Kambodzsa	1992. 5. – 1995. 7.
UN ENSZ	UNOMIL	UN Observer Mission in Liberia ENSZ Libériai Megfigyelő Misszió 1 fő	Libéria	1993. 9. 15. – 1993. 12. 18.
UN ENSZ	UNAMIR	UN Assistance Mission for Rwanda ENSZ Uganda-Ruanda Megfigyelő Misszió 4 fő	Ruanda-Uganda	1993. 9. 8. – 1994. 9. 8.
EBESZ	MTG	EBESZ Grúzia Misszió Katonai megfigyelő 1 fő	Grúzia	1992. 12-től ma is
UN ENSZ	UNOMIG	UN Observer Mission in Georgia ENSZ Grúziai Megfigyelő Misszió Katonai megfigyelő 8 fő	Grúzia	1993. 7-től ma is
UN ENSZ	UNMOT	UN Mission of Observers in Tajkistan ENSZ Tádzsikisztáni Megfigyelő Misszió 1 fő	Tádzsik-isztán	1995. 1. 15. – 1995. 7. 18.
EBESZ	NKM	EBESZ Hegyi-Karabahi Misszió Katonai megfigyelő 1 fő	Hegyi-Karabah	1997. 1-től ma is
UN ENSZ	UNFICYP	ENSZ Ciprusi Békefenntartó Erők 4 fő	Ciprus	1993. 8. 11. – 1994. 3. 31.
UN ENSZ	UNFICYP	ENSZ Ciprusi Békefenntartó Erők Fegyveres békefenntartó 121 fő	Ciprus	1995. 11-től ma is

Vezetője	Neve		Helye	Ideje
UN ENSZ	MINURSO	UN Missioin for the Referendum in Western Sahara ENSZ Nyugat-Szaharai Választási Misszió Katonai megfigyelő 6 fő	Nyugat-Szahara	1991. 4-től ma is
MFO	MFO	Nemzetközi Felügyelő Erők Katonai rendészeti erő 41 fő	Sína-fszg.	1995. 9. 1-től ma is
NATO	IFOR	Békemegvalósító Erők	Bosznia- Hercegovina	1996. 1. 31. – 1996. 12. 28.
NATO	SFOR	Stabilizációs Erők Magyar Műszaki Kontingens 155 fő	Bosznia- Hercego-vina	1996. 2. – 2002. 3.
EBESZ	MTB	EBESZ Bosznia-Hercegovinai Misszió Katonai megfigyelő 2 fő	Bosznia- Hercego-vina	1995. 12-től ma is
UN ENSZ	IPTF	ENSZ Nemzetközi Rendőri Különítmény	Bosznia- Hercegovina	1996. 3-től ma is
UN ENSZ	UNMOGIP	ENSZ Indiai és Pakisztáni Katonai Megfigyelő Csoport	Kasmír	1999. 3. 4-től ma is
UN ENSZ	UN MIK	Koszovói Erők ENSZ KFOR összekötő 1 fő	Koszovó	1999. 6-től ma is
UN ENSZ		KFOR Őr és Biztosító Zászlóalj 324 fő	Koszovó	1996. 5-től ma is
NATO		SFOR AMIB Bosznia 4 fő	Bosznia	1996. 12-től ma is
UN ENSZ		KFOR MEL Koszovó Egészségügyi laboratórium 14 fő	Koszovó	1998-től ma is
NATO		SFOR törzs Bosznia 3 fő	Bosznia	1996. 12-től ma is
UN ENSZ		KFOR törzs Koszovó 8 fő	Koszovó	1996. 6-től ma is
NATO		NATO Pfp Albánia 2 fő	Albánia	2001-től ma is
EBESZ		Csecsen-grúz határ katonai megfigyelő 2 fő		1995. 4-től ma is
NATO		Őr és biztosító szakasz 40 fő	Skopje	2002. 8-től ma is
NATO		MSU Bosznia Katonai Rendfenntartó Kontingens 150 fő	Szarajevó	2002. 5-től ma is

Forrás: - TISOVSZKY János: *Az ENSZ és a békefenntartás*. Budapest, 1997, Magyar ENSZ Társaság.

- Magyar Honvédség Összhaderőnemi Hadműveleti Központ irattára.

- BODA József: *A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században*. Ph.D. értekezés (ZMNE). Kézirat. Budapest, 1997.